

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

Πολιτιστικό πρόγραμμα:
«(Σ)τα χνάρια της ιστορίας»

3^ο ΓΕΛ Χαϊδαρίου, Β' Τάξη

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία, με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη, ήταν η συνέχεια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας καθώς οι αυτοκράτορες (από τον Ηράκλειο και μετά) είχαν τον τίτλο "**Βασιλεύς Ρωμαίων**".

Τα χρονικά όρια της Βυζαντινής-Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ξεκινούν από τα εγκαίνια της Κωνσταντινούπολης στις 11 Μαΐου του **330** και φτάνουν ως την τελική της πτώση στις 29 Μαΐου του **1453**.

Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία επί Ιουστινιανού

- Η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία κατά τη βασιλεία του Ιουστινιανού
- Κατακτήσεις Ιουστινιανού
- Η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία μετά το θάνατο του Ιουστινιανού
- Κυριότερες πόλεις του Βυζαντινού κράτους

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Την παλαιοχριστιανική εποχή συνεχίστηκε και προεκτάθηκε η τέχνη του ελληνορωμαϊκού κόσμου, του οποίου οι μνημειακές μορφές χρησιμοποιήθηκαν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της νέας επίσημης θρησκείας. Αυτές αφορούν τόσο την ιδεολογική της επιβολή, που εξυπηρετείται με τη **μεγαλοπρέπεια των κτιρίων** και τη **λαμπρότητα των υλικών**, όσο και την πρακτική προσαρμογή των κτιρίων στη νέα λατρεία.

Τότε καθορίστηκαν οι κυριότεροι τύποι εκκλησιαστικών κτιρίων ανάλογα με τον προορισμό τους και καταστρώθηκε η συγκρότηση του χριστιανικού ναού, η λειτουργία του κάθε τμήματός του, και δημιουργήθηκαν νέα αρχιτεκτονικά μέλη, που αποτέλεσαν και τα κύρια χαρακτηριστικά της βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Η σημασία της εποχής αυτής για την ιστορία της μεσαιωνικής τέχνης είναι τεράστια.

Κόκκινη Εκκλησία, Βουλγαρέλι

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΨΗΦΙΔΩΤΟ

Στη βυζαντινή περίοδο η ψηφιδογραφία έγινε **η πιο προσφιλής ζωγραφική τεχνοτροπία** υποσκελίζοντας κάθε άλλη πλαστική μορφή και κυρίως την γλυπτική. Η βυζαντινή ψηφιογραφία αντανακλά την δύναμη, τον πλούτο και τον αισθητικό προβληματισμό της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Επίσης, συνεργεία Κωνσταντινουπολιτών ψηφιδογράφων διακόσμησαν και μουσουλμανικά μνημεία: το Μεγάλο Τζαμί της Δαμασκού, τη Θόλο του Βράχου στα Ιεροσόλυμα και το Τζαμί στην Κόρδοβα. Οι Βυζαντινοί εκτός από **επιδαπέδια και επιτοίχια ψηφιδωτά** έφτιαχναν και **φορητές ψηφιδωτές εικόνες**. Αντικαθιστούν την εξαιρετικά δαπανηρή επένδυση με πλάκες μαρμάρου.

Ο Χριστός από το υπερώο της Αγίας Σοφίας

ΜΟΝΗ ΔΑΦΝΙΟΥ

Η Μονή Δαφνίου βρίσκεται στο Χαϊδάρι. Η εντυπωσιακή αρχιτεκτονική της και η ιδιαίτερη ψηφιδωτή διακόσμηση του ναού της μονής, την καθιστούν ένα από τα πλέον εξαιρετικά μνημεία της βυζαντινής τέχνης. Από το 1990 αποτελεί μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς της **UNESCO**.

Η ονομασία της μονής έχει συνδεθεί με το αρχαίο Ιερό του **Δαφναίου Απόλλωνα**, πάνω στο οποίο θεωρείται ότι έχει κτιστεί. Υπάρχουν όμως και άλλες εκδοχές. Μία από αυτές αναφέρει ότι πήρε το όνομά της από το πλήθος των δαφνών που υπήρχαν στην περιοχή.

Θρύλος της εποχής αναφέρει ότι η Δάφνη ναυάγησε στη θάλασσα του Σκαραμαγκά, αλλά διασώθηκε μαζί με δώδεκα βαρέλια γεμάτα φλουριά. Για να ευχαριστήσει την Παναγία, έχτισε προς τιμήν της το μοναστήρι και όσα φλουριά περίσσεψαν τα έθαψε σε επτά πιθάρια στον περίβολο της μονής.

Μονή Δαφνίου (11^{ος} αι. μ.Χ.)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Σταυροφορίες

Στα τέλη του 1204 η Αθήνα, καθώς και τα περίχωρά της, καταλήφθηκε και λεηλατήθηκε από τους Φράγκους. Η Μονή Δαφνίου δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση, καθώς αποτέλεσε κι αυτή αντικείμενο λεηλασιών, απόδειξη των οποίων αποτελούν δύο λίθινες αιχμές βελών οι οποίες βρέθηκαν καρφωμένες στο κέντρο περίπου του τρούλου.

Τουρκοκρατία

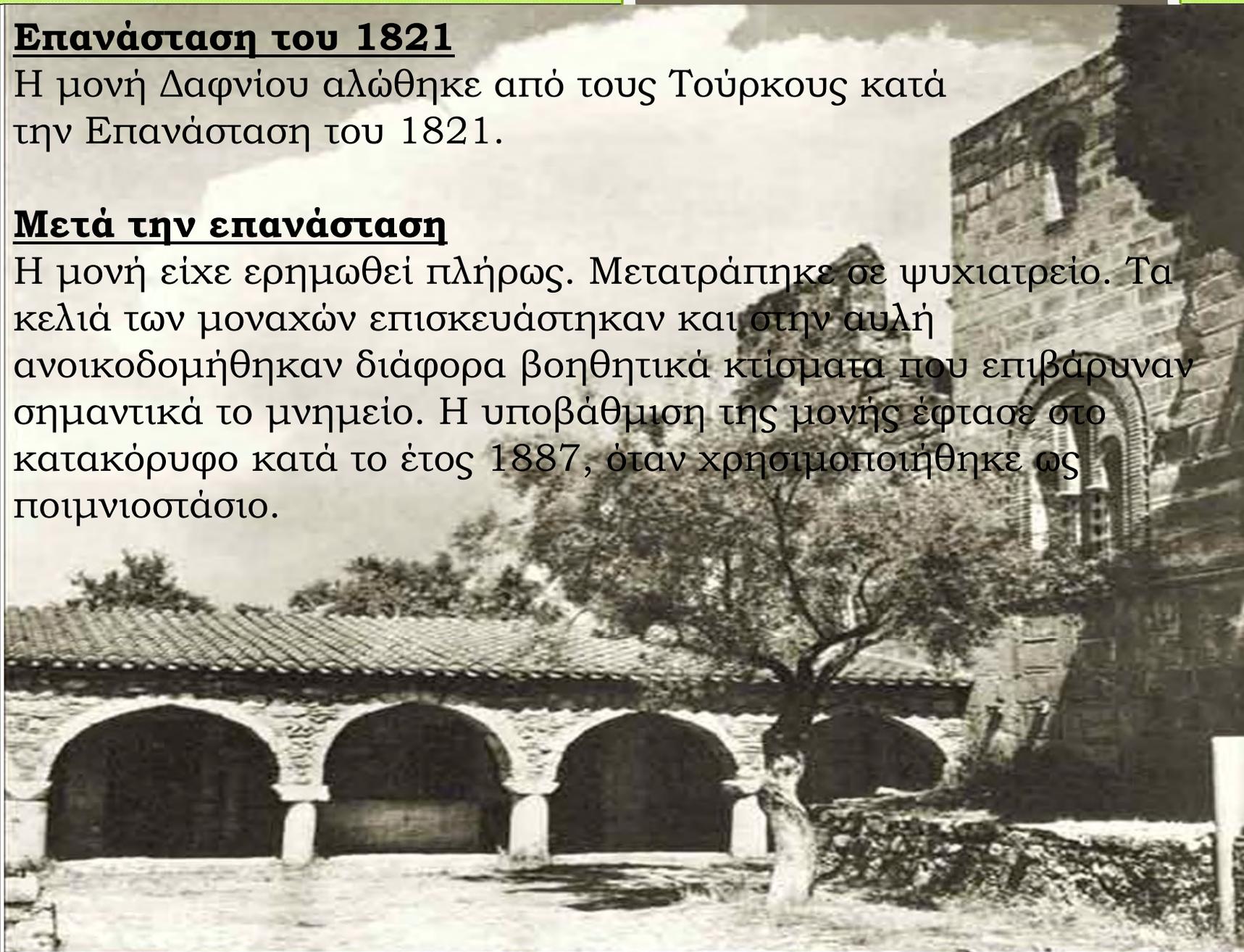
Οι Τούρκοι κατέλαβαν την Αθήνα τον Ιούνιο του 1458 και η μονή Δαφνίου αποδόθηκε σε ορθόδοξους μοναχούς, οι οποίοι επισκεύασαν διάφορα τμήματά της, κυρίως τα κελιά. Όμως οι πειρατικές και ληστρικές επιδρομές κατά τη διάρκεια του 16ου και του 17ου αιώνα ήταν τόσο συχνές, ώστε πολλοί μοναχοί εγκατέλειψαν το Δαφνί και πιθανόν κατέφυγαν σε γύρω μοναστήρια. Παρ' όλα αυτά, φαίνεται πως η μονή ερήμωσε σημαντικά στις αρχές του 19ου αιώνα, καθώς οι πηγές σχετικά με αυτήν σπανίζουν.

Επανάσταση του 1821

Η μονή Δαφνίου αλώθηκε από τους Τούρκους κατά την Επανάσταση του 1821.

Μετά την επανάσταση

Η μονή είχε ερημωθεί πλήρως. Μετατράπηκε σε ψυχιατρείο. Τα κελιά των μοναχών επισκευάστηκαν και στην αυλή ανοικοδομήθηκαν διάφορα βοηθητικά κτίσματα που επιβάρυναν σημαντικά το μνημείο. Η υποβάθμιση της μονής έφτασε στο κατακόρυφο κατά το έτος 1887, όταν χρησιμοποιήθηκε ως ποιμνιοστάσιο.

ΜΥΣΤΡΑΣ

Η βυζαντινή **καστροπολιτεία** της Πελοποννήσου ιδρύθηκε στα μέσα του 13ου αιώνα. Βρίσκεται στη Σπάρτη και, αν και ερειπωμένη σήμερα, στάθηκε στο προσκήνιο της ιστορίας για δυο αιώνες, με τα ερείπια της να αποτελούν πολύτιμη πηγή για τη γνώση της ιστορίας, της τέχνης και του πολιτισμού της ύστερης Βυζαντινής περιόδου.

Είναι χτισμένη και διαμορφωμένη πολεοδομικά σύμφωνα με τον κλασικό τρόπο των οχυρωμένων μεσαιωνικών πόλεων, σε τρεις ζώνες, που η καθεμιά περιτριγυρίζεται από τείχη ενισχυμένα με πύργους και βαριές καστρόπορτες. Έτσι έχουμε το κάστρο στην κορυφή του λόφου του Μυστρά, που ήταν και το πρώτο κτίσμα στην περιοχή.

Στην περίοδο της μεγάλης του ακμής ο Μυστράς αριθμούσε χιλιάδες κατοίκους. Είναι πολύ πιθανό, ο βασικός λόγος για την απόφαση των Φράγκων να χτίσουν κάστρο σε αυτό το σημείο να ήταν η γειτνίαση με την αρχαία Σπάρτη. Ήταν κυρίως **επίδειξη δύναμης** και **σύμβολο επιτυχίας**. Ιδιαίτερα ένα κάστρο στη Σπάρτη θα πρέπει να είχε πρόσθετη συμβολική αξία για τους Δυτικούς και να προσέδιδε ακόμα μεγαλύτερο κύρος.

Κατά το διάστημα της **πρώτης τουρκοκρατίας** στην Πελοπόννησο (1460-1687), ο Μυστράς εξακολουθούσε να είναι μια **ακμαία πόλη**, αποτελώντας παράλληλα την έδρα του Τούρκου διοικητή (πασά) και για ένα σύντομο χρονικό διάστημα έδρα της γενικής διοίκησης του Μορέως.

Στην εξέγερση του 1770, τα «**Ορλοφικά**», μια μικρή ομάδα Ελλήνων και Ρώσων λεηλάτησε την πόλη και έκλεισε τη φρουρά στο κάστρο, ενώ οι Τούρκοι κάτοικοι έκαναν συμφωνία να φύγουν με τις οικογένειές τους. Όμως, κατά την αποχώρησή τους, τους επιτέθηκαν οι Μανιάτες και τους σφάγιασαν. Μετά την αποτυχία του κινήματος του Ορλόφ, οι Τούρκοι επικράτησαν και πάλι.

Στην Επανάσταση του 1821, ο Μυστράς, αν και φτωχός πια και σε κατάπτωση, συμμετείχε στον Αγώνα. Το **1830** άρχισε να χτίζεται η **νέα Σπάρτη**.

Μυστράς

ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ

Η Μονεμβάσια ή Μονεμβασία ή Μονεμβασιά ή Μονοβάσια, γνωστή στους Φράγκους ως Μαλβαζία, είναι μια μικρή ιστορική πόλη της ανατολικής Πελοποννήσου, στο Νομό Λακωνίας. Είναι περισσότερο γνωστή από το **μεσαιωνικό φρούριο**, που αποτελεί στην κυριολεξία μικρή νησίδα που συνδέεται με γέφυρα με τη σημερινή παράλια πόλη της λακωνικής ακτής.

Στα διασωθέντα κτήρια και τις δομές στο κάστρο περιλαμβάνονται **αμυντικές κατασκευές** του εξωτερικού κάστρου και αρκετές μικρές βυζαντινές εκκλησίες.

Το όνομά της είναι σύνθετη λέξη, που προέρχεται από τις δύο ελληνικές λέξεις **Μόνη και Έμβασις**.

Νησιδα Μονεμβασιάς

ΚΑΠΝΙΚΑΡΕΑ

Καπνικαρέα ή Εκκλησία της Παναγίας Καπνικαρέας ονομάζεται μία μικρή, βυζαντινή εκκλησία που χρονολογείται από τον **11ο αιώνα** και η οποία βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας, στην οδό Ερμού.

Η εκκλησία είναι αφιερωμένη στα Εισόδια της Θεοτόκου. Το όνομα της εκκλησίας θεωρείται ότι προέρχεται από αυτόν που την έκτισε, ο οποίος εισέπραττε ένα φόρο οικοδομών στα χρόνια του Βυζαντίου, τον καπνικό φόρο. Πιο παλιά είχε το όνομα Καμουχαρέα, από το όνομα των χρυσοϋφαντων υφασμάτων (καμουχάς) τα οποία πιθανότατα έφτιαχναν σε εργαστήρια στην περιοχή.

Κατά την Τουρκοκρατία ονομαζόταν εκκλησία της Βασιλοπούλας και του Πρέντζα.

Εκκλησία Καπνικαρέας, Αθήνα

Εσωτερικό Εκκλησίας Καπνικαρέας

ΡΟΤΟΝΤΑ

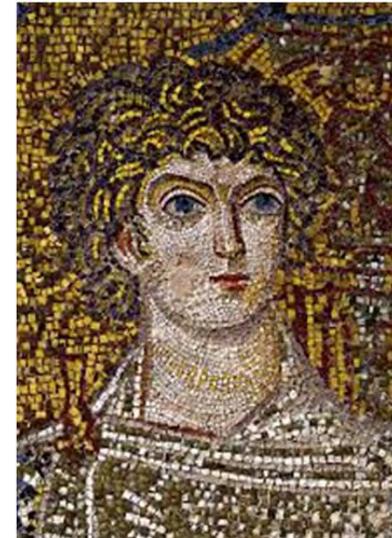
Η Ροτόντα ανήκει στα **περίκεντρα οικοδομήματα**, στο κυκλικό της σχήμα άλλωστε οφείλει και την ονομασία της. Κτίστηκε γύρω στα **306 μ.Χ.**, ως ναός του Δία ή του Κάβειρου.

Η μετατροπή του σε χριστιανικό ναό συντελέστηκε στη διάρκεια των παλαιοχριστιανικών χρόνων.

Τα λαμπρότερα λείψανα αυτήν τη φάση του μνημείου είναι τα εξαιρετης ποιότητας ψηφιδωτά.

Οι σεισμοί των αρχών του 7ου αι. κατέστρεψαν την αψίδα του ιερού και το υπερκείμενο τμήμα του θόλου.

Εσωτερικό Ροτόντας

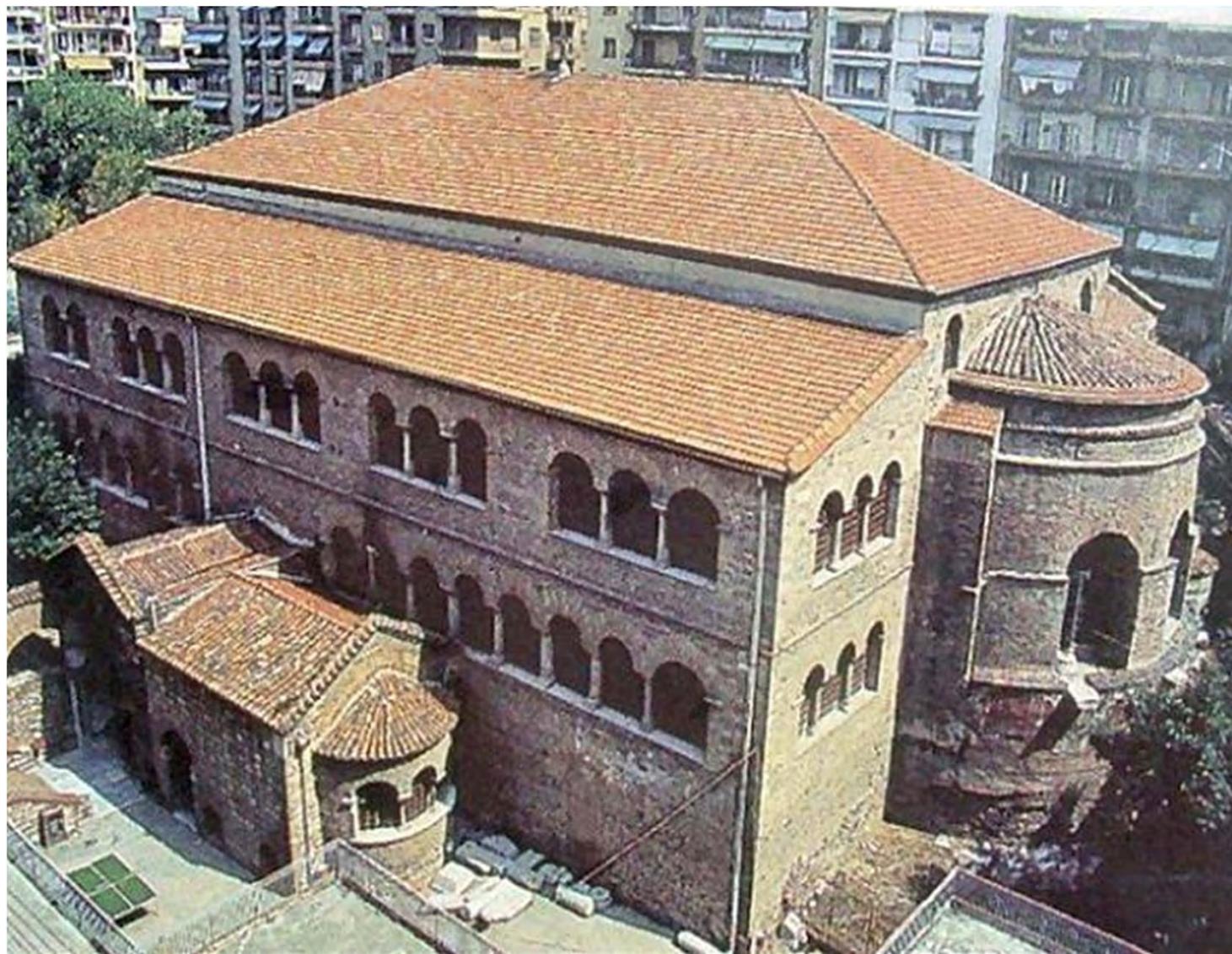
Ροτόντα, Θεσσαλονίκη

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΟΥ

Στο κέντρο της Θεσσαλονίκης, σώζεται ο ναός της Αχειροποιήτου του οποίου η χρονολογία ανέγερσης τοποθετείται γύρω στα μέσα του **5ου αιώνα**.

Από τον πλούσιο γλυπτό αρχιτεκτονικό διάκοσμο της βασιλικής ξεχωρίζουν τα σύνθετα **ιωνικά κιονόκρανα**, οι κίονες του τριβήλου λαξευμένοι σε θεσσαλικό μάρμαρο καθώς και οι μεγάλες πλάκες προκονήσιου μαρμάρου που καλύπτουν το δάπεδο.

Η επωνυμία Αχειροποίητος μαρτυρείται για πρώτη φορά σε έγγραφο του 1320 και πρέπει να σχετίζεται με τη λατρευτική εικόνα της Παναγίας δεομένης που υπήρχε στο ναό. Η Αχειροποίητος είναι ο πρώτος χριστιανικός ναός που μετατράπηκε σε τζαμί αμέσως μετά την άλωση της.

Ναός της Αχειροποιήτου, Θεσσαλονίκη

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ο ναός της Αγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης μαζί με τους ναούς του Αγίου Δημητρίου και της Αχειροποιήτου αποτελούν τα **πιο σημαντικά παλαιοχριστιανικά μνημεία της Ελλάδας.**

Ο ρυθμός του κτίσματος μπορεί να ονομασθεί: "**βασιλική με τρούλο**". Ειδικότερα, είναι κτίσμα μεταβατικού τύπου από "βασιλική με τρούλο" σε "τρουλωτό σταυρόσχημο" ναό.

Κτίστηκε προς τιμή του Χριστού, όπως η Αγία Σοφία Κωνσταντινούπολης, με την οποία έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Η ανέγερση του ναού έγινε μετά την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας του 325 μ.Χ., όπου ο Χριστός αναγνωρίστηκε σαν ο "Λόγος και η Σοφία" του Θεού.

Αγία Σοφία, Θεσσαλονίκη

ΡΑΒΕΝΝΑ

Η πιο βυζαντινή πόλη της Ιταλίας με τα μεγαλύτερα και καλύτερα διατηρημένα **ψηφιδωτά** εκτός Κωνσταντινούπολης.

Όταν ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος ο Α' (395 μ.Χ.) μοίρασε την αυτοκρατορία στους δύο γιους του, Αρκάδιο και Ονώριο, ο δεύτερος, που κληρονόμησε το δυτικό τμήμα της, μετέφερε την **πρωτεύουσα** από το Μιλάνο στη Ραβέννα **το 402**.

Η πόλη το 476 τελικά καταλήφθηκε από τους Γότθους του Οδόακρου, που αυτοανακηρύχθηκε βασιλιάς της Ιταλίας, ενώ η Ραβέννα έγινε η πρωτεύουσα του Οστρογοθικού Βασιλείου. Το Δυτικό Ρωμαϊκό κράτος ήταν πια παρελθόν...

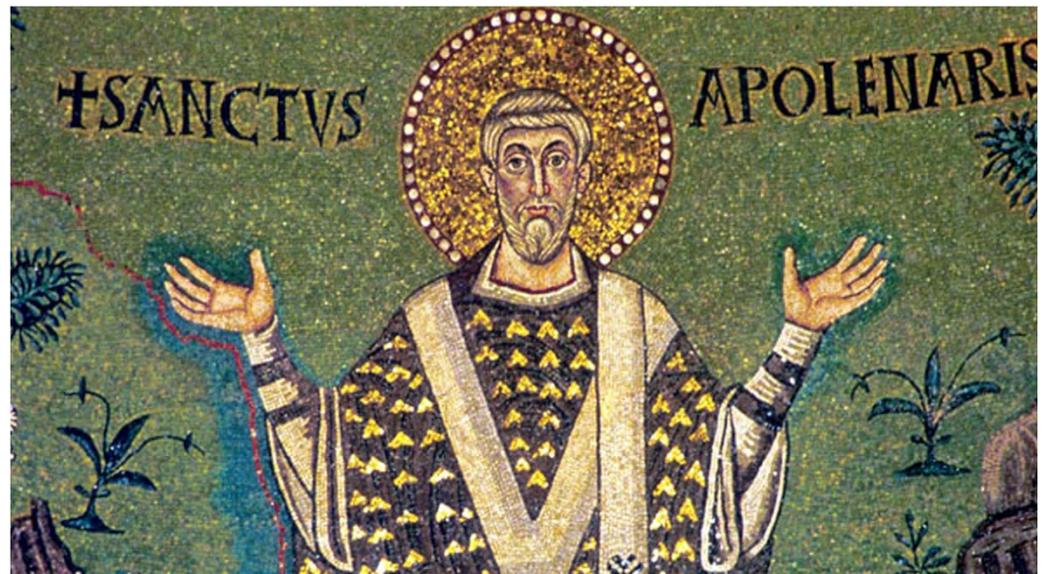
Η πόλη της Ραβέννα αναγνωρίστηκε από την **UNESCO** ως Χώρος Παγκόσμιας Κληρονομιάς, όταν τα οκτώ μνημεία της του 5ου και του 6ου αιώνα συμπεριλήφθηκαν, το 1996, στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΥ

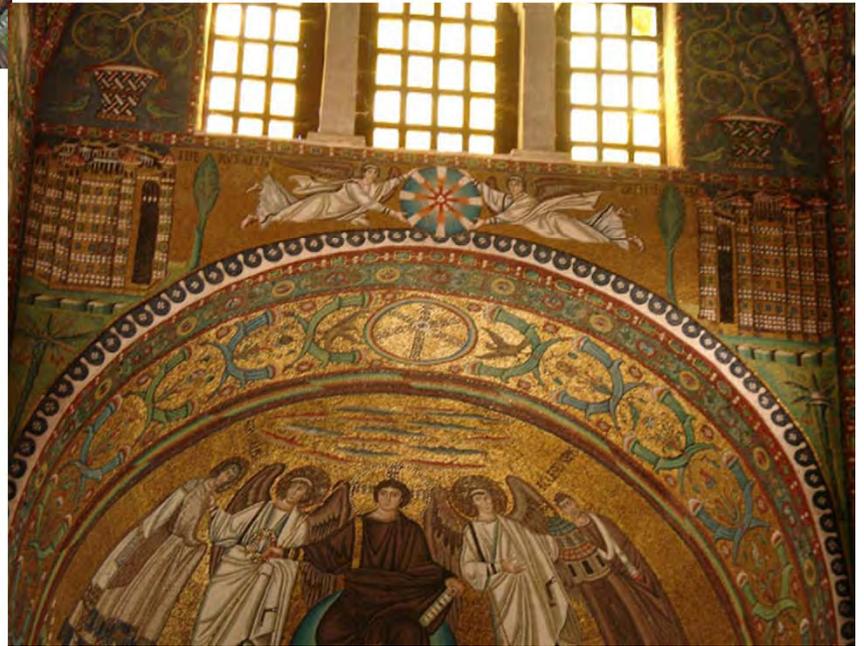
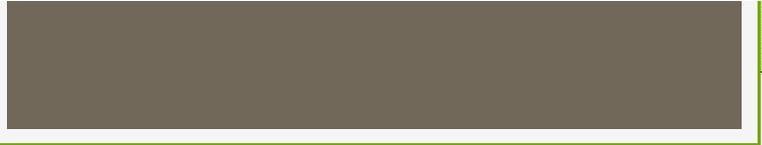
Ο ναός αυτός ανεγέρθηκε πάνω στον τάφο του Αγίου Απολλιναρίου, πρώτου επισκόπου και πολιούχου της Ραβέννας. Ο ψηφιδωτός διάκοσμος της εκκλησίας είναι της ίδιας υψηλής αισθητικής με εκείνον του γειτονικού ναού. Στην κόγχη εντυπωσιάζει μια αλληγορική παράσταση της Μεταμορφώσεως του Χριστού.

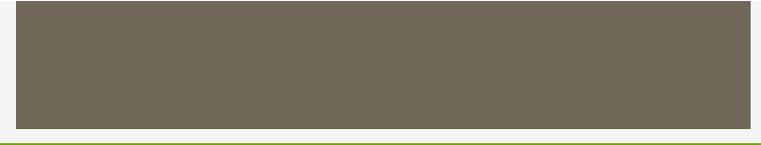

Εσωτερικό Ναού Αγ. Απολλινάριου

ΑΓΙΟΣ ΒΙΤΑΛΙΟΣ

Εσωτερικό ναού Αγ. Βιταλίου

ΠΗΓΕΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

<http://odysseus.culture.gr/>

<http://www.artmag.gr/art-history/art-history/item/1282-2010-03-15-13-42-57>

PABENNA:

http://vizantinaistorika.blogspot.gr/2014/07/blog-post_18.html

<http://www.expoaus.org/gr/%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B1-uso6>

http://www.atuttascuola.it/siti/iannitti/spazio_simbolismo.pdf

<http://www.ravennamosaici.it/>

<https://www.youtube.com/watch?v=ctWIKF-Jrjs>

ΑΘΗΝΑ:

http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=1514

<http://www.haidari.gr/Default.aspx?tabid=184>

<https://www.youtube.com/watch?v=gY9iCXD86Kk>

<https://kapnikarea.wordpress.com/about/>

<http://www.uoa.gr/to-panepistimio/yphresies-panepisthmiakes-monades/kapnikarea.html>

<http://www.byzantineathens.com/pialphanualphagammaiotaalpha-kappaalphapinuiotakappaalpharhoepsilonalpha.html>

<http://www.byzantineathens.com/alphagammaiotaomicroniota-alphaomicronsigmatauomicronlambdamicroniota-sigmaomicronlambdalphakappaeta.html>

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

<http://www.mbp.gr/el/%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B4%CF%89%CF%84%CE%AC>

<https://youtu.be/czSAIYJItRU>

http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=1812

<https://www.thessalonikiguide.gr/place/rotonta/>

<http://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/afieromata/rotonta-t-polypolitismiko-mnimeio-tis-thessalonikis#.WIhAdlSlyko>

<https://www.thessalonikiguide.gr/place/moni-latomou/>

http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=1682

http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=6970

<http://www.inad.gr/>

ΜΥΣΤΡΑΣ:

<http://www.culture.gr/culture/mystras-edu/>

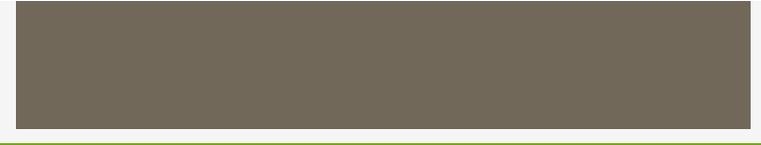
http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2397

<http://www.kastra.eu/castlegr.php?kastro=mystras>

<https://www.youtube.com/watch?v=gLBX8-VQDB8>

<https://www.youtube.com/watch?v=3PP7pg44obM>

<https://www.youtube.com/watch?v=OtRDI PJnUzM>

(Σ)τα χνάρια της ιστορίας

Πολιτιστικό πρόγραμμα

Β' Τάξη

3^ο Γενικό Λύκειο Χαϊδαρίου

2016-2017